

**การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง
อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช***

GROUP MANAGEMENT UNDER THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY: A
CASE STUDY OF BATIK CLOTH-PRODUCING COMMUNITY ENTERPRISE GROUP OF
BAN RAK CHALOEM PHRA KIAT IN SUAN LUANG SUB-DISTRICT, CHALOEM PHRA
KIAT DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

เบญญา นราอาจ

Benya Naraart

สุชาดา ชูโลก

Suchada Chulok

จิตติมา ดำรงวัฒนะ

Jittima Damrongwattana

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

อนุชิต ปราบพาล

Anuchit Prabphal

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: anuchid.prab@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) องค์ความรู้ 2) ขั้นตอนและวิธีการผลิต 3) สภาพปัญหา กระบวนการต่าง ๆ 4) แนวทางส่งเสริมอาชีพ 5) การออกแบบตลาด และแนวทางการส่งเสริมในการทำผ้าบาติก กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิม พระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด นครศรีธรรมราช ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 11 คน โดยใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์ประกอบด้วย แบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียง ผลการวิจัยพบว่า 1) พัฒนาการ การเกิดกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ พบว่ามี 4 ขั้นตอน คือ 1.1) ขั้นตอนตัวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก 1.2) ขั้นตอนการรวมตัวกันของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าบาติก 1.3) ขั้นตอนการผลิตสินค้าภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก และ 1.4) ด้านขั้นตอนการบริหาร จัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก 2) สภาพปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระ เกียรติ ดังนี้ 2.1) ปัญหาการผลิตผ้าบาติก 2.2) ปัญหาบรรจุภัณฑ์ผ้าบาติก 2.3) ปัญหาด้านการตลาดของกลุ่มอาชีพ ผ้าบาติก และ 2.4) ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มผ้าบาติก 3) การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิม พระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้ 3.1) ความพอประมาณการทำผ้าบาติก 3.2) ความมีเหตุผลในการทำผ้า

* Received 15 October 2022; Revised 29 November 2022; Accepted 30 December 2022

บาติก 3.3) การมีภูมิคุ้มกันในเรื่องของการทำผ้าบาติก และ 3.4) การมีความรู้ในกลุ่มอาชีพการทำผ้าบาติก
3.5) การมีคุณธรรมในกลุ่มอาชีพการทำผ้าบาติก

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, ผ้าบาติก, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research article's objectives aimed to study knowledge of Batik cloth production procedures and methods for producing Batik cloth, to study problems in various processes of Batik cloth production, to study guidelines for promoting Batik cloth-producing careers, to study Batik cloth pattern design, and to study guidelines for promoting Batik cloth production with a case study of Batik cloth-producing community enterprise group of Ban Rak Chaloem Phra Kiat in Suan Luang Sub-District, Chaloem Phra Kiat District, Nakhon Si Thammarat Province. The research used a qualitative research method. Data were collected by conducting interviews with eleven key informants using interview tools consisting of observation recording form, interview form, and an audio recorder. The results of the research found that 1) The development of the group to form the Batik cloth-producing community enterprise group of Ban Rak Chaloem Phra Kiat was found to have four stages: 1.1) The formation stage of the group of the Batik cloth-producing community enterprise group; 1.2) The process of recruiting the members into the Batik community enterprise group; 1.3) The product production stage within the Batik cloth-producing community enterprise group; 1.4) The process of managing the group of the Batik cloth-producing community enterprise group. 2) Problems in the group of Batik cloth-producing community enterprise group of Ban Rak Chaloem Phra Kiat indicated as follows: 2.1) Batik cloth-producing problems; 2.2) Batik cloth packaging problems; 2.3) Marketing problems in Batik cloth-producing occupation groups; 2.4) The problems in group management of the Batik cloth-producing occupation group. 3) Group management under the Philosophy of Sufficiency Economy with a case study of batik cloth-producing community enterprise group of Ban Rak Chaloem Phra Kiat in Suan Luang Sub-district, Chaloem Phra Kiat District, Nakhon Si Thammarat Province indicated as follows: 3.1) Moderation in producing Batik cloth; 3.2) Reasonableness in producing Batik cloth; 3.3) Self-immunity in producing Batik cloth; 3.4) Knowledgeableness in the Batik cloth-producing community enterprise group; 3.5) Morality in the Batik cloth-producing community enterprise group.

Keywords: Community Enterprise, Batik Cloth, Philosophy of Sufficiency Economy

บทนำ

ผ้าบาติก หรือผ้าบาเต๊ะ (ปาเต๊ะ) เป็นคำที่ใช้เรียกผ้าชนิดหนึ่งที่มาจากภาษาชวา ซึ่งเป็นคำอธิบาย ถึงกรรมวิธีการสร้างงานบนผืนผ้าโดยใช้เทียนขี้ผึ้งสร้างสรรค์ลวดลาย ด้วยวิธีการเขียนลายเส้น จุด ปาด ป้ายน้ำ เทียน ในส่วนที่ไม่ถูกน้ำเทียนเขียนจะใช้เทคนิควิธีการแต้ม ระบายหรือย้อมให้สีติดลงบนผืนผ้าสีที่ใช้ ในระยะแรก นิยมใช้สีครามที่สกัดจากต้นคราม และใช้สีต่าง ๆ ที่ได้จากธรรมชาติ ระยะต่อมาเริ่มใช้สีเคมีทำการย้อม ระบาย กันมากขึ้นจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผ้าบาติกไทยเราได้รับอิทธิพลมาจากอินโดนีเซียเข้ามาทางมาเลเซียแพร่ตามแถบ

ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยบาติกเป็นที่รู้จักกัน ในชื่อ ผ้าปาเต๊ะ นิยมเขียนลายดอกไม้ ใบไม้ ภาพสัตว์ และ ลวดลายเครือเถาผ้าบาติกจึงเป็น งานหัตถกรรมผ้าพื้นบ้านภาคใต้ที่มีความโดดเด่นและมีรูปแบบ เทคนิคเฉพาะ มากกว่าผ้าพื้นบ้านในภาคอื่น ๆ (ศุภชัย สร้อยจิต, 2561)

สำหรับในพื้นที่ชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ หมู่ที่ 1 ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีกลุ่มวิสาหกิจผ้าบาติก หรือผ้าปาเต๊ะ ของชุมชนกลุ่มบ้านรักเฉลิมพระเกียรติ เพื่อ ส่งเสริมการสร้างงานการผลิตผ้าบาติกไว้ขายหรือจัดนิทรรศการภายในชุมชนและส่งเสริมให้คนในชุมชน มีอาชีพ และรายได้ โดยมีการศึกษาขั้นตอนการทำผ้าบาติกเพื่อนำมาใช้ในการสร้างลวดลายบนผืนผ้า และลักษณะ ลวดลายผ้าบาติกขาวของชุมชนบ้านรักเฉลิมพระเกียรติ เป็นภูมิปัญญาที่ชาวบ้านช่วยกันคิดค้น โดยวิธีการใช้ข้าว บด เพื่อพัฒนาจากข้าวสู่การวาดลายบาติก มีการคำนึงถึงศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อประยุกต์ให้ เหมาะสม นอกจากจะสร้างความแตกต่างทางรูปแบบของบาติกแล้ว ยังสามารถพัฒนา เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นหรือ เครื่องแต่งกาย ให้เข้าถึงผู้ชมได้เห็นรูปแบบลวดลายของท้องถิ่นถ่ายทอดในหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดความ ภูมิใจ ในสมบัติทางวัฒนธรรม การทำงานอย่างมีเป้าหมายในการเผยแพร่ศิลปะ ของท้องถิ่นทำให้มีความสุขและ เห็นคุณค่าของศิลปะช่วยจรรโลงจิตใจให้ กับสังคม (วรารณ ภูมิลี, 2559)

ดังนั้น จึงศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา วิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มคนในชุมชน และเป็นการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนตามหลักแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและ การ ทำผ้าบาติก หรือผ้าปาเต๊ะก็เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของคนในชุมชนอีกด้วยทำให้มีแนวคิดใหม่ ๆ เข้ามา ตลอด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในการผลิตผ้าบาติก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติกบ้านรัก เฉลิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาขั้นตอนและวิธีการผลิตผ้าบาติก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติกบ้านรัก เฉลิมพระ เกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากระบวนการต่าง ๆ ของผ้าบาติก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติกบ้านรัก เฉลิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมอาชีพการทำผ้าบาติก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติกบ้านรัก เฉลิม พระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช
5. เพื่อศึกษาการออกแบบลวดลายการทำผ้าบาติก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติกบ้านรัก เฉลิม พระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ด้านประชากร (Population)

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด นครศรีธรรมราช มีขอบเขตด้านประชากร จำนวน 4 กลุ่ม ดังนี้

1.1.1 กลุ่มผู้ผลิตผ้าบาติกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มบ้านรักเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 4 คน เลือกเจาะจงเนื่องจากเป็นผู้ที่ผลิตอย่างต่อเนื่องมานานมากกว่า 5 ปี และยินดีให้ข้อมูล

1.1.2 กลุ่มส่งเสริมและสนับสนุนการผ้าบาติก จำนวน 3 คน เลือกเจาะจงเนื่องจาก เขาเป็นบุคคลที่คอยส่งเสริมและอนุรักษ์ผ้าบาติก ซึ่งเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนมาต่อเนื่องมากกว่า 2 ปี และยินดีให้ข้อมูล

1.1.3 กลุ่มชาวบ้านที่มีความรู้ในการทำผ้าบาติก จำนวน 2 คน เลือกเจาะจงเนื่องจาก เขามีความรู้ในการทำผ้าบาติกจากวัสดุอุปกรณ์จากธรรมชาติ และมีการถ่ายทอดความรู้ที่เรียนให้กับผู้ที่มีความสนใจผ้าบาติกต่อเนื่องมากกว่า 2 ปี และยินดีให้ข้อมูล

1.1.4 หัวหน้าและรองหัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านรักเฉลิมพระเกียรติ จำนวน 2 คน เลือกเจาะจงเนื่องจากทำงานมีความรอบรู้เกี่ยวกับผ้าบาติก มีความรู้ความสามารถในการสร้างตลาดขายบนพื้นผ้า และมีความชำนาญในการออกแบบต่อเนื่องมากกว่า 2 ปี และยินดีให้ข้อมูล

1.2 ด้านเนื้อหา

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1.2.1 องค์ความรู้ในการผลิตผ้าบาติก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2.2 ขั้นตอนและวิธีการผลิตผ้าบาติก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2.3 สภาพปัญหากระบวนการต่าง ๆ ของการทำผ้าบาติก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2.4 แนวทางส่งเสริมอาชีพการทำผ้าบาติก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องบันทึกภาพ เป็นการใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อถ่ายรูปไว้เป็นหลักฐานในการวิจัย เพราะขณะสัมภาษณ์อาจจะต้องใช้กล้องถ่ายรูปในการเก็บภาพเพื่อนำมาใช้ในการวิจัย

2.2 บันทึกการสังเกต เป็นแบบที่ใช้ในการสังเกตในขณะที่สัมภาษณ์ หรือเพื่อสังเกตการตอบคำถามของผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าตอบตรงประเด็นและตามข้อมูลจริงเท็จ เป็นการสังเกตกำหนดแนวทาง โดยการใช้สายตา

2.3 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบที่ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามไว้เพื่อต้องการเก็บบันทึกข้อมูลในการวิจัย พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุด และตรงประเด็นมากที่สุด

2.4 เครื่องบันทึกเสียง เป็นการบันทึกเสียงตอนสัมภาษณ์ เนื่องจากบางครั้งการจดบันทึกที่กระหว่างสัมภาษณ์ไม่ทัน ก็ยังมีเครื่องบันทึกเสียงเป็นเครื่องสำรองข้อมูลได้

3. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 สืบค้นพื้นที่ในชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อน หลังจากนั้นจึงไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มสตรีบ้านไทรเพหาญ

3.2 สร้างความสัมพันธ์ และแนะนำตัวเบื้องต้นเพื่อนำไปสู่การปรับตัวให้เข้ากับชุมชน

3.3 ประสานงานโดยใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดแบบเจาะลึกโดยนัดวัน เวลา และสถานที่ จากนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลและรายละเอียดแต่ละประเด็น โดยพบปะพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมถ่ายภาพประกอบ

3.4 รวบรวมวิเคราะห์ และสรุปผล หากปรากฏว่าขาดรายละเอียดข้อมูลส่วนใดก็ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบเนื้อหาอย่างถูกต้องเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้เนื้อหา ที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ผู้ทำการวิจัยทำการศึกษา และนำมาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการการเกิดกลุ่มบ้านรักเฉลิมพระเกียรติ

1.1 ก่อตัวของกลุ่ม พบว่า ก่อตั้งกลุ่มผ้าบาติกบ้านรักเฉลิมพระเกียรติขึ้นมา สมาชิกในกลุ่มนั้น บ้างก็เป็นแม่บ้าน บ้างก็ว่างเว้นจากการทำงานในช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ และกลุ่มวัยรุ่นที่ยังคงว่างงาน โดยได้รวมกลุ่มกันตั้งแต่ปี 2544 จนกระทั่งมาจดทะเบียนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2546 เริ่มจากการมีสมาชิกประมาณ 5 - 6 คน ปัจจุบันในปี 2565 มีสมาชิก 30 คน รวมทั้งช่างตัดเย็บ เพราะว่าทางกลุ่มผลิตผ้าและรับตัดเย็บด้วย

1.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ พบว่า รู้จักกับคนขายเสื้อผ้าบาติก ก็เลยฝากผลงานไปขาย ปรากฏว่าขายได้ ทำให้มีรายได้ ต่อมาความต้องการของตลาดมีมากขึ้น จึงหันมาทำผ้าบาติกเป็นอาชีพหลัก และได้เผยแพร่ความรู้และสอนการทำผ้าบาติกให้กับผู้ที่สนใจในหมู่บ้าน

1.3 ขั้นตอนการขยายตัวของกลุ่ม พบว่า มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 5,000 บาทต่อวัน และ ยังคงมี ยอดการสั่งจองเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัดทั่วประเทศ และยังมีวางจำหน่าย ที่สนามบิน ตัวแทนจำหน่ายในต่างจังหวัด จำหน่ายผ่านสื่อออนไลน์ และออกบูทนอกสถานที่ ทำให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้า ชาวต่างชาติอีกด้วย เช่น เยอรมัน ออสเตรเลีย เป็นต้น ทำให้สามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนตั้งแต่ การสร้างสรรค์ลายผ้า ไปจนถึงการตัดเย็บด้วยช่างฝีมือในชุมชน

1.4 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มก่อตั้งได้ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำบาติก และได้มีการให้โรงเรียนระแวกนั้นได้มาศึกษาเกี่ยวกับบาติก และนำไปใช้ในการเรียนต่อไปได้ด้วย

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการเตรียมอุปกรณ์ในการทำผ้าบาติก

2. ขั้นตอนก่อตัวของกลุ่ม

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลเฉลิมพระเกียรติ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

“เกิดจากความคิดที่จะทำบาติกที่แปลกใหม่ไม่เหมือนใคร ซึ่งเราได้เอาเข้ามาแทนเทียนเพื่อที่ จะวาด ลวดลายนั้นบนผ้าซึ่งจะไม่ต้องใช้เทียนวาด จึงทำให้เกิดเป็นกลุ่มบ้านรักเฉลิมพระเกียรติ (บาติกข้าว เฉลิมพระเกียรติ)”

“ได้มีการพูดคุยกัน การวางแผนงานของแต่ละครอบครัว ที่มีรายได้น้อย เลยมารวมตัวกันคิดว่าจะทำอย่างไร ให้มีรายได้เข้ามา ทั้งในครอบครัวและชุมชนที่อยู่”

“ได้มีการพูดคุยถึงปัญหาเศรษฐกิจที่ไม่ค่อยดีนัก เลยได้หาแนวทางใหม่ๆ มาเป็นสินค้าเพื่อทำชุมชน มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น”

“ในปี 2544 ครอบครัวประสบปัญหาเศรษฐกิจ ในครอบครัวได้พูดคุยถึงปัญหาเกี่ยวกับการอยากมีอาชีพเสริมจะทำอะไรดี”

สรุปได้ขั้นตอนก่อตัวของกลุ่ม พบว่า การจัดตั้งกลุ่มบ้านรักเฉลิมพระเกียรติ เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2558 เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ จากปัญหาเศรษฐกิจที่ไม่ดี ทำให้รายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต อยากมีอาชีพเสริม มาช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนจึงคิดทำบาติกจากข้าว แทนเทียนที่ใช้วาดขึ้นมา เนื่องจากมีความรู้ และมีวัตถุดิบพร้อม

ภาพที่ 3 กำลังให้ความรู้เกี่ยวกับการทำผ้าบาติกกับคนในชุมชน

3. ขั้นตอนดำเนินการปฏิบัติ

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลเฉลิมพระเกียรติ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

“หลังจากที่พูดคุยร่วมกัน จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม ในปี 2544 แล้ว กลุ่มได้พูดคุยตกลงกันว่าต้องมี การวางแผน และวางแผนงานในการทำงานของกลุ่ม”

“หลังจากที่ได้พูดคุยกันแล้ว คนในครอบครัว และคนในชุมชน จึงรวมตัวกันตั้งกลุ่มบ้านรักเฉลิมพระเกียรติ”

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการเพ้นท์และลงสีบนผืนผ้า

4. ขั้นการขยายตัว

“เมื่อรวมกลุ่มแล้ว เริ่มทำบาติกด้วยลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคนแล้วลองมารวมขายกัน ได้รับการตอบรับจากลูกค้า จึงได้มีการขยายตัว โดยเพิ่มมีการผลิตเพิ่มขึ้นเมื่อกลุ่มมีการเจริญเติบโตจึงมีการขยายการผลิตของกลุ่ม โดยการระดมทรัพยากรการผลิตจากภายในและภายนอกชุมชน”

ภาพที่ 5 การออกบูธแสดงสินค้าและการเปิดศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน

2. สภาพปัญหาของกลุ่มการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด นครศรีธรรมราช

2.1 สภาพปัญหาการบรรจุกัญท์ พบว่า ยังติดขัดในเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์หรือแพ็คเกจให้มีจุดจดจำ

2.2 สภาพปัญหาด้านการตลาด พบว่า มีการแข่งขันเรื่องผ้าอย่างมาก คนส่วนใหญ่หันไปสนใจผ้าไหม และผ้าทอ ทำให้ผ้าบาติกราคาค่อนข้างต่ำในบางช่วง

3. สภาพปัญหาการผลิต

ทางกลุ่มมีปัญหาในการผลิต เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ไม่มีความทันสมัย ทำให้ผลิตออกมาช้านอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ ซึ่งในบางช่วงอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตไม่พอ เช่น ผ้า สี

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการผลิตอเดอร์สินค้า

4. สภาพปัญหาในการบรรจุภัณฑ์

ลวดลายผ้าสวยใหญ่ไม่มีการออกแบบให้มีจุดที่หน้าสนใจหรือจุดที่สนใจ ไม่มีสีสันทายงามทำให้เกิด เป็น ปัญหาในชุมชน

ภาพที่ 7 โลโก้และแพ็คเกจจิ้งของกลุ่มผ้าบาติกบ้านรักเฉลิมพระเกียรติ

5. สภาพปัญหาด้านการตลาด

กลุ่มผ้าบาติกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแม่บ้าน ที่ว่างงานและต้องการหารายได้เสริมจึงทำให้มีการวางแผน และ ออกแบบเพื่อที่จะได้สร้างรายได้ ยังขาดตลาดรองรับที่แน่นอน เนื่องจากเป็นเพียงกลุ่มเล็ก ๆ ไม่มีตลาดรองรับ ส่วนมากจะขายกันแบบปากต่อปาก ใช้ดีบอกต่อ ไม่มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ มากนักทำให้การ ประสานงานค่อนข้างลำบาก

ภาพที่ 8 การออกบูธสินค้าเพื่อเรียกยอดขายจากการตลาด

อภิปรายผล

1. พัฒนาการเกิดกลุ่ม

ขึ้นก่อตัวของกลุ่มพบว่า การจัดตั้งกลุ่มบ้านรักเฉลิมพระเกียรติ เกิดจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนกระทั่งกลายเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกให้ตระหนักถึงที่เผชิญอยู่ ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ จากปัญหารายได้ที่ตกต่ำ ทำให้รายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต จึงคิดว่าอยากมีอาชีพเสริม มาช่วยเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว จึงคิดทำบาติกขึ้นมา เนื่องจากมีความรู้ และมีวัตถุดิบพร้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัณฑิต อ่อนดำ เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบท กล่าวว่า ประสบการณ์จากโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ในงานพัฒนา (SFPP) พบว่า ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมกลุ่ม (pre group stage) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ชาวบ้านตำบลเข้าไปสร้างความคุ้นเคย การยอมรับ และความไว้วางใจ จากชุมชน (บัณฑิต อ่อนดำ, 2533)

2. สภาพปัญหาของกลุ่ม

ปัญหาการผลิต พบว่า ทางกลุ่มมีปัญหาในด้านการผลิต เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ไม่มีความทันสมัย ขาดงบประมาณทำให้ผลิตออกมาช้านอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบ ซึ่งในบางช่วงขาดแคลนวัตถุดิบ ที่ใช้ในการผลิต ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาที่เกิดจากกิจกรรมการผลิตหรือที่ต้องอาศัยฝีมือ และความชำนาญงาน (อรรถวิทย์ เรื่องกุล, 2547) พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุสิทธิ์ ทองงาม เรื่อง การพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ ตำบลฉลอง อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาด้านการจัดการกลุ่ม พบว่า กลุ่มขาดการจัดการกลุ่มที่เหมาะสมทั้งในด้านการจัดการกลุ่มขึ้นวางแผน การจัดการกลุ่มขึ้นการดำเนินงาน การจัดการกลุ่ม ขึ้นการติดตามและประเมินผล ทำให้ขาดการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สุสิทธิ์ ทองงาม, 2550) รวมทั้ง

3. การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่ม

การศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้ พรวิภา มากวิจิต และบัญชา สมบูรณ์สุข ได้ศึกษาเรื่อง การตัดสินใจในการเลือกระบบกริดยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางพารา อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรชาวสวนยางพาราในพื้นที่อำเภอนาหวีนิยมใช้เป็นระบบกริดที่มีความถี่กริดสูง โดย ไม่คำนึงถึงผลกระทบจากการเพิ่มจำนวนวันกริดและเป็นระบบกริดที่ไม่ใช่ระบบกริดตามที่สถาบันวิจัยยางแนะนำ (พรวิภา มากวิจิต และบัญชา สมบูรณ์สุข, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรพงศ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยาง ในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า การให้การศึกษา และการฝึกอบรมแก่เกษตรกรชาวสวนยาง การบริหารจัดการสวนยางอย่างมีประสิทธิภาพ การรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรชาวสวนยาง (ภัทรพงศ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ, 2564) (ภัทรพงศ์และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีย์ จันแก้ว ได้ศึกษาเรื่อง การดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางพาราที่ผลิตยางแผ่นดิน และเกษตรกรที่ผลิตน้ำยางสด ในตำบลนาหมอบุญ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การผลิตยางพาราของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางพารา ดำเนินการในหลายรูปแบบ เช่น ยางแผ่นดิบ และน้ำยางสด (อารีย์ จันแก้ว, 2553) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุสุมา โกศล ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย: ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตของประชากรนับว่าเป็นองค์ประกอบ ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคม ท้องถิ่น และประเทศชาติ ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางพารามีการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเพิ่มความมั่นคงในการดำรงชีวิตอยู่เสมอ (กุสุมา โกศล, 2555)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 9 สภาพปัญหากระบวนการต่าง ๆ ของผ้าบาติก

จากภาพที่ 9 อธิบายได้ว่า การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช คือเป็นการสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน และเป็นส่วนกลาง ในการต่อยอด การออกแบบลวดลายบนผืนผ้าบาติกเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพในชุมชน สามารถที่จะขับเคลื่อนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ด้านองค์ความรู้การทำผ้าบาติก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช องค์ความรู้ที่มีบางก็เกิดจากประสบการณ์ ภูมิปัญญา และการคิดค้นจากวิถีชีวิตภายในชุมชน เช่น การสร้างความงามบนผืนผ้าโดยใช้เทียนขี้ผึ้งสร้างลวดลาย ด้วยวิธีการเขียนลายเส้น จุด ปาด ป้ายน้ำเทียน ในส่วนที่ไม่ถูกน้ำเทียนเขียนจะใช้เทคนิควิธีการแต้ม ระบายหรือย้อม ให้สีติดลงบนผืนผ้าสีที่ใช้ในระยะแรกนิยมใช้สีครามที่สกัดจากต้นคราม และใช้สีต่าง ๆ ที่ได้ จากธรรมชาติ สภาพปัญหาในการทำผ้าบาติก กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าบาติก บ้านรักเฉลิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือ สภาพปัญหาด้านต้นทุนในการผลิตบาติก สภาพปัญหาด้านการขาดแคลนเครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิตผ้าบาติก และ สภาพปัญหาการผลิตผ้าบาติก ให้มีความน่าสนใจต่อผู้ซื้อ เช่น ในกรณีที่ขาดอุปกรณ์แล้วเราจะต้องมีการส่งออกผ้าบาติกในจำนวนที่ 50% ของผู้

ที่สนใจสั่งแต่ด้วยเหตุผลที่ว่า ต้นทุนและอุปกรณ์ในการทำค่อนข้างมีราคาสูงหรือ หาวัสดุเดียวนั้นไม่ได้ก็จะก่อให้เกิดการขาดทุน และเกิดปัญหาในการผลิตและการออกแบบ ข้อเสนอแนะ เพื่อการวิจัยครั้งต่อไปคือ 1) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มบ้านรัก เณิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเณิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ควรศึกษา แนวทาง การถ่ายทอดภูมิปัญญาทำผ้าบาติกของกลุ่มบ้านรัก เณิมพระเกียรติ ตำบลสวนหลวง อำเภอเณิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา โกศล. (2555). คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย: ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ และนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2564 จาก <http://lib dc ms.nida. ac.th/thesis6/2555/b1 76600.pdf>
- บัณฑิต อ่อนดำ. (2533). การดำรงอยู่ของกลุ่มอาชีพในชุมชนผู้ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ: กรณีศึกษากลุ่มเครื่องแกงตำมือบ้านเกาะมุกด์ ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- พรวิภา มากวิจิต และปัญญา สมบูรณ์สุข. (2563). การตัดสินใจในการเลือกกระบบกรีดยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางพารา อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า, 38(4), 571-580.
- ภัทรพงศ์ วงศ์สุวรรณ และคณะ. (2564). ความยั่งยืนของเกษตรกรชาวสวนยางในประเทศไทย. วารสารสุทธิปริทัศน์, 35(3), 174-193.
- วราภรณ์ ภูมิ. (2559). การศึกษางานสร้างสรรค์ จิตรกรรมบาติกจากลวดลายล้านนา จังหวัดลำปาง. วารสารวิจิตรศิลป์, 7(1), 143-190.
- ศุภชัย สร้อยจิต. (2561). ผ้าบาติกสี่คราม: มิติความงามวิถีปัตตานีสู่งานศิลปะ. วารสารวิทยาสการ, 29(2), 1-11.
- สุลีพร ทองงาม. (2550). การดำรงอยู่ของกลุ่มอาชีพในชุมชนผู้ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ: กรณีศึกษากลุ่มเครื่องแกงตำมือบ้านเกาะมุกด์ ตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- อรทิพย์ เรืองกุล. (2547). การพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพ ตำบลฉลอง อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อารีย์ จันแก้ว. (2553). การดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางพาราที่ผลิตยางแผ่นดิน และเกษตรกรที่ผลิตน้ำยางสด ในตำบลนาหมอบุญ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตร. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.